

Naturvernforbundet i Rana og omegn

Naturvernforbundet i Rana og omegn
v/Camilla Bjugn
Kariåsvn. 32
8622 Mo i Rana

Mo i Rana, 26.03.16

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Høringsuttalelse søknad småkraftverk Langset kraftverk i Nesna kommune.

Søknaden er ett av 9 småkraftverk i Lurøy, Leirfjord, Nesna, Vevelstad, Brønnøy og Vefsn kommune som skal behandles samlet av NVE.

Følgende høringsuttalelse omhandler søknad om konsesjon til bygging av Langset-elva kraftverk der tiltakshaver er Småkraft AS.

Naturvernforbundet i Rana og omegn har betydelige innsigelser mot dette prosjektet som vi mener bryter med Naturmangfoldlovens § 4 *“forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer”*, § 5.5 *”Lovfestet vern og rødlistearter*, § 9 *”føre var prinsippet”* og § 10 *“økosystemtilnærming og samlet belastning”*

Søknaden:

Langset-elva kraftverk ønsker å utnytte fallet i Langset-elva i Nesna kommune mellom kote 580 moh og 50 moh. Kraftverket vil utnytte et nedbørsfelt på 4,5 km². Det planlegges bygd en omlag 30 meter lang og om lag 3 meter høy betongterskel ved inntaket.

Vannveien blir 2200 m lang og består av tunnel i øvre del og nedgravd rørgate i nedre del.

Vannveien vil få en dimensjon på 0,7 m. Videre planlegges det kraftstasjon som plasseres ved elven på kote 50 moh.

Middelvannføringen er 576 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 440 l/s. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 2300 m lang strekning av Langsetelva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 80 l/s i sommersesongen og 10 l/s resten av året, dvs. ca. 5 % av normal vannføring.

Kraftverket vil ha en installert effekt på 6,5 MW. Gjennomsnittlig årlig produksjon er beregnet til ca 17,0 GWh. Kraftverket tilkobles eksisterende 22 kV-linjenett via en 100 m lang jordkabel.

Langset-elva tilhører kyst Utskarpen-Nesna-Tonnes vassdragsområde og ligger overveiende nordvendt, med et begrenset nedbørfelt oppe på snaufjellet (over 600 m.o.h). Elva faller bratt ned over nakne sva og etter hvert gjennom bjørkeskog til under 200 moh. Deretter renner den via små fossefall, stryk og roligere partier ned til sjøen.

Det vil også i følge konsesjonsøknaden være behov for permanent deponi av tunellmasser og overskuddsmasser fra grøft.

Influensområdet for tiltaket vil være:

- Redusert vannføring i en ca. 2300 meter lang elvestrekning
- Inntaksdammen med 30 meter lang og 3 meter høy betongterskel
- Nedgravd rørgate
- 400 m lang og 3 m bred anleggsvei
- Kraftstasjon med 300 m lang og 3 m bred adkomstvei
- 100 m lang jordkabel

Kraftbehovet i Nordland

I konsesjonsøknaden skriver søker følgende ” *En utbygging vil gi et positivt bidrag til å redusere underdekningen i landets kraftforsyning.*”

Naturvernforbundet i Rana og omegn stiller oss undrende til at Småkraft AS ikke er kjent med at Norge er en netto eksportør av kraft, det meste av denne kraftproduksjonen kommer fra vannkraft. Vi vil gjøre oppmerksom på at Nordland har et kraftoverskudd på 40 prosent og en begrenset kapasiteten i overføringslinjene. Slik situasjonen er nå vil en utbygging bidra til å øke kraftoverskuddet ytterligere. Naturvernforbundet i Rana og omegn ønsker videre å etterspørre hvordan betydning en økt kraftproduksjon vil ha for klimagassutslipp lokalt og globalt, og i hvilken grad et økende kraftoverskudd er et klimabidrag. Som ansvarlig myndighet er det viktig at NVE stiller krav til utredninger som omhandler klimagevinsten når store og viktige natur- og friluftslivsområder planlegges for produksjon av kraft.

Naturvernforbundet i Rana og omegn understreker at vi ikke stiller oss negativ til en hver produksjon av fornybar energi, men er opptatt av en mer miljøvennlig energipolitikk som i større grad tar høyde for å prioritere tiltak som energieffektivisering og oppgradering av eksisterende anlegg. I disse tiltakene finnes det et stort potensial for å frigjøre mer miljøvennlig energi fremfor subsidiere arealkrevende og kostbare nye kraftverk .

Naturvernforbundet i Rana og omegn viser til rapporten ”Krafttak for riktig kraftbruk”, utgitt av Naturvernforbundet, NITO og Norsk Industri. Kraftsituasjonen i dag tilsier at det ikke er en hastesak å bygge ut mer kraft, men vi har tid til å produsere et godt beslutningsgrunnlag for en mest mulig miljøvennlig kraft.

Virkninger på det biologiske mangfoldet i området

I følge konsesjonssøknaden ble det påvist to rødlistearter under feltarbeidet. Dette var artene *Entoloma mougeotii* (Fiolett rødspore) NT og *Cystoperis Alpina* (kalklok) NT. Andre arter funnet i området: Reinrose, Gulsildre, Rødsildre, Rynkevier, Fjellfrøstjerne, Fjellskrinneblom, Fjell-lok, Bergveronica, grønnburkne.

Av arter kartlagt i myrrealene som vil bli berørt av en utbygging skrives det følgende”
Myrrealene har diverse trivielle og typiske arter for fattigmyr, men også enkelte steder

innslag av rikmyrsarter som gulstarr, tranestarr, lopppestarr, trillingsiv, skogsiv, gulsildre, fjellfrøstjerne, breimyrull og marigras. Dette gjelder særlig innenfor avgrenset naturtypelokalitet 2 – Storlimyra, men enkelte arter ble også funnet ved små myrflekker og i fuktig andre steder i liene.”

Det ble også kartlagt småflekker med litt rikere enger/snøleieenger og små rike kildepregede flekker opp i den bratte bjørkeskoglia. Utredningen beskriver at disse, sammen med fossen der det tidligere var bygd en dam i nedkant, under tvil ikke ble avgrenset som egne lokaliteter. Utredningen konstaterer videre at det på rikmyr vokste typiske rikmyrsarter, uten at det er spesifisert ytterligere hvilke arter dette er snakk om.

Naturvernforbundet i Rana og omegn er av den oppfatning at myras betydning og verdi er underkommunisert i utredningen. Vi vil også påpeke at rikmyr er definert av Miljødirektoratet som en prioritert naturtype. Minst en tredjedel av Norges myrer har blitt borte de siste hundre år. Myrene er grøftet, tilplantet med skog, drenert til jordbruksformål, brukt til uttak til hagetorv og brensel eller utsatt for annen nedbygging. Det ødelegges mer enn 5000 dekar myr årlig i Norge. Det tar tusenvis av år å danne ei myr. Myra fungerer som flomdemper, er svært effektive karbonlagre, og er levested og matfat til pollinerende insekter og fugler. Det er et paradoks at samtidig som regjeringen har satt av flere millioner i statsbudsjettet til restaurering av ødelagte myrer, legges det til rette for å ødelegge intakte myrer andre steder. Vi er av den oppfatning at det ikke kan tolereres at man ødelegger mer myr, og da spesielt til prosjekter som er totalt unødvendige.

Det er videre i utredningen beskrevet funn av en rik flora av kalkkrevende moser i tillegg til flere typiske fuktighetskrevende bekekløftmoser. Det ble ved undersøkelsestidspunktet funnet både vanlige og uvanlige arter beitemarksopp. Dette omfattet tjærerødspore *Entoloma poliopus*, *Entoloma caesiocinctum* og mørktannet rødspore *E. serrulatum* langs Langsetelva og fiolett rødspore *E. mougeotii* i kanten av Storlimyra. Utredningen konstaterer at det trolig er potensial for flere arter med tilsvarende økologi innenfor utredningsområdet. Når det gjelder kartlegging av fugl og pattedyr kommer det frem av konsesjonssøknaden at selv om det under konsesjonssøkers eget feltarbeid ikke ble registrert fugl, som for eksempel

fossefall, tilknyttet vassdraget så vurderes elva som et godt egnet leve- og hekkeområde. Det ble videre vurdert at potensialet for ”kravfulle og rødlistede fugl som svakt, selv om en må regne med at enkelte arter, for eksempel kongeørn og fjellvåk”

Naturvernforbundet i Rana og omegn vil påpeke at selv om det ikke på befaringstidspunktet ble avdekket at det befinner seg rødliste-arter i influensområdet, må det utfra de opplysninger som foreligger tas høyde for at det finnes, og naturmangfoldlovens § 9 (*føre-var-prinsippet*) må legges til grunn.

Videre vil vi vise til Naturmangfoldlovens § 5.5 ”Lovfestet vern og rødlistearter” utdrag:

«En del forekomster av truede arter i Norge inngår i eksisterende eller planlagte verneområder, men svært mange forekomster av truede arter finnes utenfor verneområdene. 43 karplanter og 9 virvelløse dyr er fredet, noe som innebærer at de ifølge forskrift om fredning ”er fredet mot direkte skade og ødeleggelse, innsamling og annen form for direkte etterstrebelse.” Habitatene (lokalitetene eller miljøene som organismene lever i) til de fredete artene er i utgangspunktet ikke beskyttet eller vernet. Avsnitt III i forskriften gir åpning for å gjøre unntak for fredningen bl.a. ved ”tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning”.

Konsesjonsøkers feltarbeid avdekket også tre naturtypelokaliteter langs Langset-elva, derav to bekkekløft og fossesprøytmiljøer av verdi viktig og svært viktig (middels verdi til stor verdi) og ei rikmyr av verdi viktig (stor verdi). Fossesprøyt- og bekkekløftmiljø er generelt sårbare for vass-standsreduksjoner og artsmangfoldet er ofte avhengig av ei konstant høg vassføring, spesielt i vekstsesongen . Både rikmyr, fossesprøytmiljøer og bekkekløft står alle på Miljødirektoratets liste over prioriterte naturtyper.

Kapittel VI i Naturmangfoldloven omhandler utvalgte naturtyper (§§52-56). § 4 i Naturmangfoldloven sier at: *”målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så lang det anses rimelig”*

Da Nordland har et stort kraftoverskudd og store deler av vår vassdragsnatur allerede er utnyttet til kraftproduksjon, er det ingen gode argumenter for at dette skal falle inn under en kategori som gir unntak fra fredningen av rødlistearter.

Videre er det viktig å vektlegge det faktum at området det planlegges utbygging i benyttes av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Utredningsområdet er enkelte år kalvingsland for simlene. Reinen benytter utredningsområdet som beiter utover forsommeren før de flyttes/trekker østover. Våren er kalvingstid for reinen og et godt kalvingsområde legger grunnlaget for reindriftas produksjon. I kalvingsperioden er simlene vare for forstyrrelser og

de har behov for områder med lite ferdsel og menneskelig aktivitet. Verdien av influensområdet som vårbeiter er vurdert som stor for reindrifta. Reindrifta er avhengig av flytte- og trekkveier mellom beiteområdene. Adgangen til fritt og uhindret å drive og forflytte rein er hjemlet i "Lov om reindrift" § 22. Verdien av trekkveiene er vurdert som svært stor for reindrifta. Reindriftnæringen er en allerede hardt presset næring, og en utbygging i dette området vil ytterligere bidra til å forsterke deres utfordringer.

En annet faktum er at tiltaket vil føre til tap av dyrka mark. Adkomstveien fra E10/Rv17 vil gå over dyrket mark og splitte opp en enhet. Dyrket mark er en knapp ressurs, og bare 3 % av Norges areal er i dag dyrket mark. Jordvern handler om å sikre dagens befolkning og våre etterkommere muligheten til å dyrke egen mat, og vi er av den oppfatning at ødeleggelse av denne verdien ikke kan aksepteres.

Samlet belastning

Området rundt og regionen som helhet er allerede utbygd i stor grad, og mange nye konsesjoner er gitt i de senere år. Det har blitt bygd gjennom flere tiår, i tider da naturvern ikke ble hensyntatt i den grad det gjøres i dag. I dag er kunnskapsgrunlaget betydelig større, og man vet mer om uheldige konsekvenser vassdragsregulering har i naturen. Vassdragsutbygging er en stor trussel for naturverdiene. Vi ser med stor skepsis på at det skal produseres ytterligere mer elektrisk energi i et allerede mettet energimarked . Dette er ikke i tråd med ønsket energisparing i samfunnet og hvor det heller må fokuseres på mer bærekraftig og miljøvennlig energiproduksjon.

Nærmeste eksisterende kraftverk er Sjona kraftverk som ligger innerst i Sørfjorden, om lag 15 km øst for Langset kraftverk. I tillegg er det gitt konsesjon for bygging av Laupen kraftverk, om lag 5 km sørøst for Langset kraftverk og konsesjon for Framannåga kraftverk, om lag 8 km øst for et evt. Langset kraftverk. Flere områder innenfor influensområdet er klassifisert som utvalgte naturtyper etter DN håndbok nr 13, og utbyggingen er vurdert å ha middels negativ konsekvens for naturtyper og vegetasjon.

Zoologisk mangfold i området er etter vår vurdering ikke tilstrekkelig undersøkt, og kravene i naturmangfoldlovens § 7 om prinsipper for offentlig beslutningstaking er således ikke oppfylt. I følge utredningen foreligger det lite kunnskap om naturverdier knyttet til små vassdrag i Nesna kommune, videre poengteres det at det sannsynligvis er få eller ingen tilsvarende vassdrag i kommunen. Utredningen bemerker også at en utbygging av Langset-elva vil gi en merkbar økt samlet belastning på denne typen vassdragsverdier (fossefall/bekkekløftmiljøer med kalkrik vegetasjon) i regionen.

Videre er det viktig å påpeke at bygging av kraftverk kan forårsake ulike typer forurensning. Dette i hovedsak i tilknytning til transport, oppbevaring og bruk av olje, annet drivstoff og kjemikalier, sanitærvløp fra brakkerigg og kraftstasjon, samt tunelldrif og annet fjellarbeid. Søl eller større utslipp av olje og drivstoff, kan få store negative miljøkonsekvenser.

Det er etter vår vurdering tatt for lite hensyn til flora og fauna som i dag eksisterer i selve influensområdet til kraftverket. Det er rødlistede arter i område. Myrområder vil tørke inn som følge av drenering av vei- og rørtraseér, samt nedgraving av jordkabel, og viktige plante-, sopp- og lavararter vil påvirkes av det. Det er et sårbar kalkrikt område med planter typisk for slik naturtype. Minstevannføringen vil bli så liten at mye elvesubstrat, samt tapte fossesprutsoner vil gi negative konsekvenser betydelig påvirkning av fuktighetskrevede flora. Demning ved planlagt inntak, samt veietablering, kraftstasjon vil forringe naturoplevelsen i området som ellers har liten menneskelig påvirkning.

Naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning lovfester at nye naturpåvirkninger, som utbygging av småkraftverk, må underlegges en helhetsvurdering av hvilke belastninger økosystemet generelt vil bli utsatt for. Eksisterende eller planlagt belastning i området skal tas inn i vurderingen, og er ikke et argument for videre utbygging. Desto flere inngrep som er gjort eller planlagt utført i området, desto høyere terskel burde NVE ha for tildeling av nye konsesjoner.

Naturvernforbundet i Rana og omegn henstiller med dette om at det ikke gis konsesjon til Langset-elva kraftverk. Det er planlagt flere utbygginger i området, og den samlede belastningen må sies å kunne bli stor. Naturvernforbundet i Rana og omegn mener risikoen og ulempene ved denne utbyggingen langt overstiger fordelene, og at det ikke er et reelt behov for denne utbyggingen.

Styret i Naturvernforbundet i Rana og omegn

Camilla Bjugn, leder

May-Lene Meyer, sekretær,

Tage Vedal, nestleder

Frode Solbakken, styremedlem

Dag Johansen, styremedlem

Nina M. Kristiansen, vara